

Nr 679

Av herr **Andersson** i Ronneby m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, med förslag till lag om socialhjälp, m. m.

Det i Kungl. Maj:ts proposition nr 177 framlagda förslaget till lag om socialhjälp har allmänt hälsats med tillfredsställelse. Bestämmelserna som reglerar den materiella hjälpens omfattning och utformning framstår som väsentligen förbättrade i förhållande till gällande lagstiftning. Detta omdöme gäller också inskränkningen av kretsen av "försörjningspliktiga" personer och reglerna om den enskildes återbetalningsskyldighet för erhållen socialhjälp. De föreslagna interkommunala ersättningsbestämmelserna innebär för den enskilde också väsentliga fördelar.

De erinringar, som nedan framföres, berör sålunda huvudsakligen icke den materiella hjälpens omfattning och utformning utan syftar främst till att få till stånd en mera ändamålsenlig lösning ur praktisk administrativ synpunkt.

I 6 §, där socialnämndens förvaltningsområde regleras, utsäges bl. a. att socialnämnden "äger att från kommunens styrelse" infordra de yttranden och upplysningar som erfordras för fullgörande av nämndens uppgifter. Med beaktade av att drätselkammare, respektive kommunalnämnd på det kommunala planet är att betrakta som i visst hänseende överordnad instans i förhållande till socialnämnden synes en sådan omformulering av detta stadgande böra ske, att denna relation mellan de berörda förvaltningsorganen beaktas.

Departementschefen har framhållit vikten av att en ordentlig utredning äger rum i varje socialhjälpärende men ansett det skulle leda till en alltför tyngande byråkratisering av verksamheten om skyldighet skulle föreskrivas för socialnämnd att i varje fall upprätta sådant protokoll som avses i lagförslagets 17 §. I förslagets § 16 har i enlighet med socialvårdskommitténs förslag, som lämnats utan erinran i remissbehandlingen, upptagits en bestämmelse om att yttrande *skall* inhämtas av läkare rörande den lämpligaste formen för ingripande om anledning förekommer att antaga, att behovet av socialhjälp beror på sjukdom eller annan kroppslig eller själslig brist eller svaghet. Denna tvingande bestämmelse bör ses mot bakgrunden av ett i propositionen gjort konstaterande att "socialhjälpens klientel blir, såsom genomförda undersökningar av det nuvarande fattigvårdsklientelet redan visat, i huvudsak inskränkt

till ett antal personer eller familjer med nedsatt försörjningsförmåga — sjuka, efterblivna, alkoholister, straffade, socialt missanpassade eller ömtåliga människor”.

Medverkan från läkare är obestriddligen av stort värde i socialvårdsarbetet. I många enskilda hjälpfall förhåller det sig dock så, att det akuta hjälpbehovet tillfredsställande kan avhjälpas enbart med ett kontant- eller naturabidrag, även då orsaken till hjälpbehovet har sin grund i hjälpsökandens sjukdom eller nedsatta hälsotillstånd. Därtill kommer de praktiska svårigheter ett strikt fullföljande av den föreslagna tvingande bestämmelsen skulle föra med sig, framför allt i glesbebyggda områden. Man har därför anledning utgå från att socialnämnderna i åtskilliga fall skulle underlåta följa nämnda bestämmelse. I detta sammanhang bör också erinras om att sjukpenning för kortare tid utlämnas utan att undersökning av läkare ägt rum. En rekommendation i stället för en tvingande bestämmelse om läkares medverkan synes därför både mera motiverad och mera i överensstämmelse med de faktiska förhållandena.

Förslaget om att socialhjälp skall kunna beviljas i form av borgen å lån innebär ett stort framsteg, vars psykologiska effekt till självverksamhet bör utnyttjas i största möjliga omfattning. Det är därför av stor betydelse, om borgensteckningen skall kunna omfatta allt vad som kan inrymmas under begreppet förebyggande socialhjälp. Med den utformning lagtexten erhållit liksom av departementschefens uttalande synes emellertid socialhjälp i form av borgen icke kunna utgå till bostadsanskaffning eller bostadsförbättring. Borgen skall sålunda enligt den föreslagna lagtexten utgå till bekostande av utbildning eller inköp av redskap, verktyg eller annat dylikt. Att framhålla bostadens fundamentala betydelse torde vara överflödigt. På många håll bedrivs också en positivt inriktad verksamhet att såväl i förebyggande som i rehabiliterande syfte lösa vederbörandes bostadsfråga. Det är därför angeläget att borgensmöjligheten skall kunna omfatta också sådana fall.

Bestämmelserna om kommunernas inbördes ersättningsskyldighet har föreslagits radikalt förändrade. Den enskildes numera allmänt erkända intresse av ett snabbt hemortsrättsförvärv har tillfredsställande tillgodosetts. På ett par punkter kan dock ifrågasättas om de föreslagna ersättningsbestämmelserna leder fram till den förenkling, som propositionen syftar till.

Den ena frågan berör ersättningsreglerna för barn under 16 år. Den huvudregeln har där föreslagits att barnets egen mantalsskrivning blir avgörande för kommunens ersättningsskyldighet. För att en sådan bestämmelse ej skall verka hindrande på anskaffningen av fosterhem har det undantaget från huvudregeln införts, att mantalsskrivningen för det

år, barnet mottogs såsom fosterbarn i fosterhemmet, skall vara avgörande för fastställande av ersättningskommun så länge fosterbarnsförhållandet består. En sådan undantagsbestämmelse skulle onekligen kunna komma att vålla praktiska svårigheter. Sålunda är begreppet fosterbarn icke entydigt. Icke sällan råder tvekan om huruvida ett barn är att betrakta som fosterbarn eller ej. Möjligheterna för barnavårdsnämnd att i vissa fall själv kunna avgöra om ett barn skall anses såsom fosterbarn kan tänkas komma att begagnas till förmån för den kommun där barnet vistas. De största olägenheterna synes dock sammanhänga med att icke sällan långt tillbaka i tiden liggande förhållanden nog måste bli föremål för undersökning. Av de cirka 41 000 barn, som f. n. har betraktats som fosterbarn, är cirka 19 000 barn omhändertagna av barnavårdsnämnd och utplacerade i enskilda hem. Övriga 22 000 barn har av föräldrarna och då vanligtvis av modern privat placerats i fosterhem. Därvid kan man icke utan vidare utgå från att placeringen utanför barnets eget hem till en början gällde ett regelrätt fosterbarnsförhållande. Barnet kan sålunda vistas i sitt morföräldrahem eller i annat enskilt hem och modern därvid ha sådan kontakt med barnet, att barnet ej kan rubriceras som fosterbarn. När i dylika fall ett regelrätt fosterbarnsförhållande inträtt, kan i efterhand många gånger vara synnerligen svårutrett. Behov av socialhjälp eller som det här oftast gäller av omhändertagande genom barnavårdsnämnd kan sålunda uppstå åtskilliga år efter det barnets moder till annan överlämnat vården av barnet. Ju längre tidsutdräkten är, ju vanskeligare blir det att fastställa barnets ersättningskommun.

Den föreslagna huvudregeln måste vidare under alla omständigheter komma att brytas i avseende å nyfödda, ännu icke mantalsskrivna barn, då staten i annat fall här skulle bli ersättningsskyldig. En anknytning till barnets kyrkobokföring är därvid en möjlig lösning. Skulle en sådan utväg icke visa sig tillfredsställande, återstår att för ifrågavarande barnkategori på ett eller annat sätt härleda hemortsrätten. Antages föreslagen huvudregel synes man därför nödsakad modifiera densamma i ovannämnda tvenne avseenden.

Ett ställningstagande till berörda problem måste beakta det förhållandet att fosterhemsanskaffningen icke försvåras. Den av socialvårdskommittén föreslagna härledda hemortsrätten tog liksom departementsförslaget tillbörlig hänsyn till dessa önskemål. De invändningar, som under remissbehandlingen riktades mot socialvårdskommitténs förslag, innebär framför allt befarade olägenheter ur administrativ synpunkt. En härledning skulle sålunda föra med sig att hemortsrättsledarens mantalskrivningsort årligen måste kontrolleras. Vid ombyte av mantalskrivningsort skulle ett förnyat ersättningskrav behöva framställas. I vissa

fall skulle också ett merarbete uppstå genom nödvändigheten att inhämta uppgift om barnets vårdnadshavare. Det bör emellertid framhållas, att barnavårdsnämnderna årligen har att förvissa sig om moderns mantals-skrivningsort för de cirka 40 000 barn, som beviljats bidragsförskott. Detta arbetsmoment har icke någonsin framhållits som administrativt betungande. Det administrativa problemet med en härledd hemortsrätt synes icke vara av den storleksordningen, att en enkel och entydig härledning av denna orsak bör avvisas. Ersättningsbeloppens storlek torde numera med hänsyn till den stora anslutningen till Socialvårdsförbundets taxedelegationer endast mera undantagsvis bli föremål för tvist. Härledning till en vuxen part om också med skilda motiveringar förekommer ju som framhållits i propositionen inom socialvården i övrigt. I den allmänna sjukförsäkringen är ju barnet sjukvårdsförsäkrat i den allmänna sjuk-kassa barnets fostrare tillhör. Kommunernas bidragsskyldighet i fråga om de särskilda barnbidragen grundar sig på härledningsbestämmelser. Bidragsförskottsverksamheten är knuten till moderns mantalsskrivnings-kommun. Skäl synes sålunda tala för att ersättningsreglerna i avseende å de minderåriga barnen göres till föremål för en omprövning, därvid lämpligheten av moderns mantalsskrivningskommun såsom ersättningskom-mun för alla barn bör övervägas. Någon undantagsbestämmelse synes icke heller erforderlig, om moderns mantalsskrivning i samtliga fall lägges till grund för kommuns ersättningsskyldighet gentemot minderåriga barn.

Den andra ersättningsfrågan berör personer intagna på ålderdomshem.

I sitt förslag till socialhjälpslag föreslog socialvårdskommittén att stadgandet i 14 § 6 mom. folkbokföringsförordningen skulle göras tillämpligt jämväl å personer, som vistas å ålderdomshem. Socialvårdskommit-téns motivering har återgivits å sid. 164 i propositionen.

I sak innebär socialvårdskommitténs förslag, att en person, som inta-gits å ålderdomshem, ej skulle komma att bli kyrkoskriven och därmed ej heller mantalsskriven å ålderdomshemmet. Vårdtagarens mantalsskriv-ning vid tidpunkten för intagningen å ålderdomshemmet skulle så länge vården består bli avgörande för ersättningsskyldigheten. Mot socialvårds-kommitténs förslag har huvudsakligen framförts den kritiken att bestä-melser, som syftar till att reglera en ersättningsskyldighet, ej lämpligen bör införas i folkbokföringsförordningen. De ekonomiska rättsverkning-arna borde i stället regleras inom sociallagstiftningen.

Det bör erinras om att socialvårdskommittén framfört en motsatt upp-fattning med hänsyn till att det ur praktiska synpunkter skulle vara olägg-ligt att reglera berörda förhållanden i ett flertal lagar, då en reglering skulle kunna ske i endast en lag. Departementschefens uttalande om att anledning saknas att i nu förevarande sammanhang ingå på frågan, i vad

mån ändrade regler erfordras rörande fördelningen av kommunernas kostnader i andra sociala förmåner än socialhjälp, synes emellertid övertygande. Däremot synes starka skäl kunna anföras för att en reglering av berörda förhållanden nu sker för socialhjälpens vidkommande.

De föreslagna huvudreglerna rörande hemortsrätten får, som departementschefen uttryckligen framhållit, till följd, att samtliga vårdtagare å ett ålderdomshem får hemortsrätt i den kommun, där hemmet är beläget. I sitt betänkande framhöll socialvårdskommittén två fall, i vilka otillfredsställande resultat kunde uppkomma om ålderdomshemmets vårdtagare finge hemortsrätt i den kommun där det vore beläget, nämligen dels då två kommuner hade ett gemensamt ålderdomshem och dels då en kommun hade ett ålderdomshem, som låge i annan kommun. Ett tredje fall, numera icke sällan förekommande, bör emellertid framhållas. Detta fall avser det förhållandet att en kommun på grund av platsbrist på det egna hemmet eller av humanitära hänsyn söker placering för åldring på ett ålderdomshem utanför kommunen. I avsedda fall träffas speciell överenskommelse om ersättningen, som i regel anknytes till självkostnadspriset.

Ett samarbete över kommungränserna i frågan om ålderdomshemsvården har visat sig fördelaktigt och kommer framdeles att framstå som synnerligen angeläget. En förutsättning för att en sådan utveckling skall kunna främjas är att de interkommunala ersättningsbestämmelserna får en lämplig utformning och avvägning. Det är riktigt, att ersättningsfrågan kan regleras utanför socialhjälpslagen genom överenskommelser i enskilda fall. Men sådana överenskommelser måste då träffas gång efter annan och måste bl. a. också bli föremål för revisionsgranskningar. Tvister torde inte heller helt kunna undvikas.

Departementschefen har funnit skäl tala bl. a. för att en kommun, som inom sitt område har en sjukvårdsinrättning, till vilket begrepp kronikerhemmen hänföres, eller ett privat vårdhem för såväl kroppsligt som psykiskt, oftast långvarigt sjuka, ej belastas med utgifter för vård av personer som intagits från annat håll. Med hänsyn härtill och till vad som ovan anförts i frågan synes samma böra gälla i fråga om ålderdomshemsvården. Därutöver bör framhållas vikten av tillfredsställande ersättningsbestämmelser för ett rationellt utnyttjande av förefintligt vårdplatsbestånd över kommungränserna liksom betydelsen av en lämpligt avvägd dimensionering och tillfredsställande placering av nytillkommande ålderdomshem. Sålunda torde framdeles hemmets placering ur kommunikationssynpunkt ibland komma att spränga kommungränserna.

En sådan modifikation av huvudregeln bör därför införas i socialhjälp-

lagen att ersättningsskyldigheten bindes vid den mantalsskrivning en vårdtagare på ålderdomshem har vid intagningen på hemmet.

Av betydelse i detta sammanhang torde också vara att de ersättningsbelopp som kan komma att regleras genom en av Konungen fastställd taxa närmare än vad som nu är fallet anknytes till de faktiska vårdkostnaderna. Speciella ersättningsöverenskommelser skulle därigenom blott undantagsvis behöva komma till användning.

Vi hemställer,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 177 måtte taga hänsyn till vad här ovan anförts.

Stockholm den 18 oktober 1955

Thure Andersson
i Ronneby

Uddo R. Jacobson

Tekla Torbrink
